

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Бібліотечна справа”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних
закладів культури і мистецтв

УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність “Бібліотечна справа”

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I – II рівнів акредитації, - Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 40 с.

Укладач:	<i>П. М. Палих</i> – викладач Волинського державного училища культури і мистецтв
Рецензенти:	<i>М. М. Хмелюк</i> – доцент і докторант кафедри історії української літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки, кандидат філологічних наук <i>С. І. Седлярчук</i> – викладач-методист Луцького педагогічного училища
Відповідальний за випуск	<i>Т. Ф. Строцько</i>
Редактор	<i>Є. Д. Колесник</i>

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 2,5. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Пояснювальна записка

У вихованні підростаючого покоління важливу роль відіграє дитяча література. Кращі твори для дітей допомагають формувати високі ідеали, національну свідомість, світогляд, характер, почуття та емоції дітей, сприяють моральному становленню особистості, її естетичному розвитку.

Основна мета курсу “Українська дитяча література” – ознайомити студентів з ідейно-естетичним багатством художніх творів – зразків української літератури, що входять у коло читання учнів молодшого, середнього та старшого шкільного віку, озброїти майбутніх бібліотекарів уміннями та навичками керувати читанням дітей та підлітків. Студенти повинні навчитися самостійно аналізувати твори дитячої літератури, вміти правильно добувати та оцінювати їх, інтерпретувати та використовувати художні твори у процесі читання. Майбутнім спеціалістам-бібліотекарям треба знати дитячу літературу, розуміти виховне і пізнавальне значення кожного твору, щоб за допомогою художнього слова розширити світогляд дітей, розвивати їхню ерудицію, естетичні смаки, фантазію, творчі здібності, читацькі інтереси. Студенти повинні бути готовими до проведення цікавих літературних заходів (вікторин, лекцій тощо), керувати самостійним читанням своїх читачів.

Курс української дитячої літератури складатиметься з таких частин:

1. Вступ (загальне поняття про особливості дитячої літератури, її освітнє і виховне значення).
2. Дитячий фольклор та усна народна творчість для дітей.
3. Українська дитяча література (твори українських письменників дощевченківського періоду у дитячому та юнацькому читанні; твори для дітей і про дітей письменників XIX – початку XX століття; творчість дитячих письменників XX століття і сучасна українська дитяча література).

Основу курсу “Українська дитяча література” становлять оглядові та монографічні теми. Монографічно вивчається творчість визначних українських письменників, які писали про дітей і для дітей або твори яких перейшли поступово в дитяче та юнацьке читання. Деякі теми рекомендовані для самостійного опрацювання студентами.

Вивчення дитячої літератури вимагає знань основ теорії літератури, особливо таких важливих теоретичних питань, як творчий метод, стиль письменника, жанр, тема, ідея художнього твору, його композиція і сюжет, система образів, мовно-художні особливості, проблеми традицій та новаторства у творчості українських дитячих письменників (у створенні нових образів, у розвитку жанрів, тем, мотивів тощо).

Художня література для дітей розглядається не ізольовано, а як органічна частина всієї української літератури і культури нашого народу, як частина світової дитячої літератури. Творчість українських дитячих письменників вивчається у контексті творчих зв'язків з європейською літературою. Детально висвітлюються питання передумов виникнення, становлення та історії розвитку української дитячої літератури, життя і творчості видатних українських дитячих письменників.

Виділяємо такі основні форми підготовки студентів-бібліотекарів до роботи з творами української дитячої літератури: лекції і практичні заняття; тематичний залік; індивідуальне читання студентів; групові творчі завдання; індивідуальні заняття; тестування; використання набутих знань, умінь та навичок на практиці. Передбачаємо використання різноманітних методів і прийомів під час проведення практичних занять і семінарів (бесіда, поглиблений аналіз епізодів і образів, співставлення художніх творів, самостійна робота студентів у вигляді повідомлень, рефератів, анотацій, огляду періодичних дитячих видань, використання наочності тощо), форма контролю читання студентами художніх творів з курсу (індивідуальні співбесіди, перевірка читацьких щоденників, тестування, письмові роботи, анотація, аналіз монографій, присвячених творчості дитячого письменника, тощо).

Орієнтовний тематичний план складено з розрахунку на 162 академічні години, з котрих 112 годин – аудиторні, 50 годин – самостійні заняття. Посеместрово: I семестр – 36 годин, II семестр – 40 годин, III семестр – 36 годин. Підсумкова форма звітності – екзамен у III семестрі.

Орієнтовний тематичний план

№ п/п	Найменування розділів і тем	Кількість годин		
		Всього	Аудиторних	Самостійних
1	2	3	4	5
I. Дитячий фольклор і усна народна творчість для дітей		10	4	6
1.	Походження фольклору, його вивчення і збирання	2	2	–
2.	Розмаїття жанрів і видів, багатство та поетичність мови фольклорних творів	2	2	–
3.	Жанри дитячого фольклору	2	–	2
4.	Моральні проблеми в українських народних казках	2	–	2
5.	Міфи і легенди давніх українців	2	–	2
	Зв'язок українського фольклору з іншими видами мистецтва: музикою, графікою, живописом, кіно, мультиплікацією, театром тощо (опери для дітей М. В. Лисенка “Пан Коцький”, “Коза-дереза”, екранізація відомих українських народних казок)			
II. Українська дитяча література дошевченківського періоду		6	6	–
1.	Давня література XI–XVIII століть. Виникнення перших шкіл. Витоки і джерела дитячої літератури на Україні (XV–XVII століття)	2	2	–
2.	Зародження дитячої літератури (XVII–XVIII століття). Перекладна література в читанні дітей. Розвиток освіти у XVIII столітті. Перший дитячий журнал.	2	2	–
3.	Г. С. Сковорода – педагог і філософ. Твори Г. С. Сковороди у дитячому та юнацькому читанні (вірші, байки, притчі)	2	2	–

<i>III. Нова література XIX століття</i>		62	26	36
1.	Становлення української дитячої літератури I половини XIX століття: історичні умови. Просвітительські засади перших класиків нової літератури. Розвиток освіти	2	2	–
2.	Твори І. Котляревського, П. Гулака-Артемівського, Г. Квітки-Основ'янска, С.Гребінки, О.Духновича, М. Пашкевича, Л. Боровиковського, популярні у дитячому та юнацькому читанні	14	–	14
3.	Т. Г. Шевченко – основоположник нової української літератури для дітей. Погляди Т. Г. Шевченка на освіту та виховання. “Букварь южнорусский” (1861). Мотиви і образи поетичних творів. Дитяча тема у малярстві	2	2	–
4.	Проблема виховання у повісті “Несчастный” Т. Шевченка	2	–	2
5.	Образ Т. Г. Шевченка в історико-біографічних творах для дітей та юнацтва (повісті “Маленьким про великого Тараса”, “Тарасові шляхи” О. Іваненко; “Широкий шлях” С. Васильченка; поеми “Козачок” В. Бичка, “Тарасові шляхи” В. Скомаровського)	10	–	10
6.	П. Куліш – педагог і письменник. “Грамматика”. Історична тематика в дитячій літературі (“Чумацькі діти”, твори про гайдамаків, про Б. Хмельницького)	2	2	–
7.	Марко Вовчок – основоположник української дитячої прози. Проблеми виховання в “Народних оповіданнях”. Психологізм антикріпосницьких оповідань. Казки. Твори на історичну тематику	2	2	–
8.	Марко Вовчок – перекладач творів зарубіжних письменників для дітей (Г. К. Андерсена, В. Гюго, Ж. Верна, Дж. Грінвуда та інших)	2	–	2
9.	Образ Марка Вовчка в біографічній літературі (роман “Марія” О. Іваненко)	2	–	2
10.	Леонід Глібов – письменник-педагог. Розмаїття жанрів. Л. Глібов і журнал “Дзвінок”	2	2	–
11.	С. Руданський та жанр віршової гуморески. Просвітительська роль співомовок	2	2	–

12.	Ю. Федькович. Творча спадщина для дітей (казки, жарти, вірші, навчальна література)	2	2	–
13.	І. Я. Франко – теоретик і критик дитячої літератури. Психологізм автобіографічних оповідань “Малий Мирон”, “У кузні”. Твори про школу	2	2	–
14.	Олена Пчілка – педагог, перекладач, дослідниця народного мистецтва (“Українським дітям”, “Український народний орнамент”). Журнал “Молода Україна”. Байки, казки, оповідання	2	2	–
15.	Борис Грінченко – титан праці. Педагогічні погляди (“На безпросвітній путі. Про українську школу”). Вірші та байки. Образ вчителя в оповіданнях, трагедія сирітського дитинства. Видавнича діяльність.	2	2	–
16.	Гумористичні оповідання І. С. Нечуя-Левицького. Морально-етичні теми у казках	2	–	2
17.	Образи дітей-сиріт в оповіданнях Я. Щоголева. Твори на історичну тематику	2	–	2
18.	П. Грабовський. Образ дитини і відображення дитячого світосприйняття в поезії. Тема захисту природи. Громадянські мотиви у ліриці. Шкільна тематика. Твори про працю	2	–	2
19.	Дніпрова Чайка. Науково-пізнавальні оповідання-казки. Вірші та казки. Дитяча опера. “Коза-дереза” – перший сценічний твір для дітей	2	2	–
20.	Підсумкова письмова робота	2	2	–
21.	Підсумкове заняття	2	2	–
<i>IV. Новітня література XX століття</i>		84	76	8
1.	Шляхи оновлення дитячої літератури. Ранній український модернізм (М. Кошобинський, Леся Українка, Ол. Олесь, В. Винниченко, Б. Лепкий). Нове покоління 20–30 років: постаті, тенденції, перспективи	2	2	–
2.	Леся Українка. Виховні ідеї підручника “Стародавня історія народів”. Цикл “В дитячій крузі”. Жанр літературної казки у творчості	2	2	–

3.	Біографії Лесі Українки, створені для дітей та юнацтва ("Дочка Прометея" М.Олійника, "Леся Українка" Ліни Костенко, книга "Співачка досвітніх вогнів" 1971р.)	2	-	2
4.	М. Коцюбинський. Педагогічна діяльність письменника. Співпраця з журналом "Дзвінок". Твори для наймолодших. Образи дітей в оповіданнях і новелах для дорослих. Імпресіоністичність ранніх оповідань	2	2	-
5.	С. Васильченко. Зв'язок творчості з педагогічною діяльністю. Твори на шкільну тематику. Утвердження гуманістичних начал освіти. Образи дітей та вчителів у оповіданнях. Творче використання українського фольклору, класичної спадщини у творчості для дітей	2	2	-
6.	Поетеси-педагоги Уляна Кравченко та Марійка Підгірянка. Співпраця з журналом "Дзвінок"	2	2	-
7.	В. Стефаник. Психологізм зображення зuboжілого селянства та долі дітей у новелах. Образ матері-страдниці у дилогії "Марія" і "Синя". Символічне значення образу Богоматері	2	2	-
8.	Ол. Олесь – поет-лірик. Тема природи та історії рідного краю у ліриці для дітей. Фольклорні мотиви у казках. Віршовані п'єси. "Абетка". Переклади казок В. Гауфа, "Пісні про Гаявату" Г. Лонгфелло	2	2	-
9.	В. Винниченко. Оповідання митця – художнє дослідження внутрішнього світу дитини	2	2	-
10.	Постичні переклади українських народних казок Б. Лепким	2	-	2
11.	Дитячі оповідання М. Йогансена	2	-	2
12.	П. Г. Тичина. Книжки для дітей. Твори, котрі перейшли у дитяче читання. Використання фольклорних мотивів у казках. Переклади дитячої літератури	2	2	-
13.	Поезія М. Рильського у дитячому читанні. Педагогічний досвід поета. Твори про дитинство, школу, про природу. Тема Великої Вітчизняної війни, боротьби за мир. Возвеличення творчої праці хліборобів	2	2	-

14.	А. Головка. Імпресіонізм оповідань "Пилипко" та "Червона хустина". Роль пейзажу. Тема праці в оповіданні "Інженери". Повість "Зелені серцем"	2	2	-
15.	О. Кошиленко. Роль митця у творенні української дитячої літератури ХХ століття. Морально-етична проблематика в оповіданнях. Тема захисту природи у збірці природничих оповідань "Як вони поживають". Розвиток жанру "шкільної повісті" у творчості письменника	2	2	-
16.	Олесь Донченко. Постичні, прозові, драматичні твори. Жанр "шкільної повісті" у творчості митця. Проблема подвигу у повісті "Школа над морем"	2	2	-
17.	Наталя Забіла. Багатство жанрів і тематики творів. Переклади. Критична та публіцистична діяльність. Розвиток в українській дитячій літературі жанру віршованого нарису	2	2	-
18.	І. Багмут. Науково-художні твори письменника. Оповідання для молодших школярів. Повісті для підлітків та юнацтва	2	2	-
19.	М. Трублаїні – майстер пригодницького жанру. Життя та побут народів Півночі та Арктики в північних оповіданнях. Образи вольових та сміливих у пригодницьких повістях і оповіданнях. Оповідання та казки для наймолодших.	2	2	-
20.	Оксана Іваненко. Педагогічна діяльність. Жанрове розмаїття творчості (казки, оповідання, нариси, повісті, романи, кіносценарії, спогади). Своєрідність використання фольклорних мотивів, новаторство казок. Переклади	2	2	-
21.	Історико-біографічні твори О. Іваненко для дітей про Гарібальді, А. Чехова, М. Заньковецьку, Т. Шевченка, Марка Вовчка, Г. Андерсена, Б. Хмельницького	2	-	2
22.	Марія Пригара. Лірика та оповідання для дітей. Віршовані казки. Звернення до історії українського народу. Переспів українських народних дум. Історична повість "Михайлик – джура козацький"	2	2	-
23.	Підсумкова письмова робота	2	2	-

24.	Підсумкове заняття	2	2	–
25.	В. Малик – майстер історичної прози. Тетралогія “Гасмний посол”. Тема боротьби українського народу проти монгольських, турецьких, татарських, польських завоювальників, соціального гноблення в історичних романах “Князь Кий”, “Червлені шити”, “Горить свіча” та інші	2	2	–
26.	П. Воронько. Поетичні збірки. Віршовані оповідання. Традиції дитячого фольклору у поезії. Казки і поеми	2	2	–
27.	В. Ладижець. Пейзажна лірика для дітей. Повість “Кришталеві палаци”	2	2	–
28.	Д. Білоус. Гумористичні та сатиричні віршовані оповідання для дітей	2	2	–
29.	Б. Чалий. Тема природи і дитинства у поезіях. Жанр літературної казки у творчості. Народні традиції, фантастика і сучасність у казковій трилогії “Сто пригод Барвінка і Ромашки”. Публіцистика	2	2	–
30.	Гр. Тютюнник. Тема навчання і праці учнів (“Вогник в степу”). Глибоке знання внутрішнього світу дитини, повага до її почуттів в оповіданнях “Климко”, “Облога”. Зображення облагороджуючого впливу природи на людей (“Лісова сторожка”, “Ласочка” та ін.)	2	2	–
31.	В. Близнець. Світ дитинства у повістях “Звук павутинки”, “Женя і Сенько”. Психологічні характеристики у повісті “Ойойкове гніздо”. Дитячі образи в оповіданні “Свято мого дитинства”. Переклад з давньоруської та переказ для дітей літопису. “Повість минулих літ”	2	2	–
32.	В. Симоненко. Велич і краса людини в поезії. Тема служіння народу. Патріотична лірика. Віршовані казки. Алегоризм сатиричної “Казки про Дурила”	2	2	–
33.	В. Кава. Психологічний підхід до зображення дитячих образів (“Жито за хатою”). Перемога добра, ліризм і драматизм в оповіданнях і повістях (книга “Прогуляний день” та ін.). Документалізм повісті “Червона вулиця”	2	2	–

34.	В. Нестайко. Жанрове розмаїття творчості. Літературні повісті-казки про життя школи. Збірки оповідань. Пригодницькі гумористичні повісті та романи. Трилогія “Тореадори з Васюківки”. Драматичні детективи. Екранізація творів митця	2	2	–
35.	Ю. Збанацький. Тема героїзму українського народу у роки Великої Вітчизняної війни. Шкільна проблематика у творчості. Оповідання та казки про природу. Тема становлення майбутніх громадян у романах “Малиновий дзвін”, “Кують зозулі” та ін.	2	2	–
36.	М. Познанська. Основні мотиви поезії. Тема праці у ліриці. Документальна основа творів на історичну тематику (“Фортеця над Дніпром”, “Жоржини цвітуть”)	2	2	–
37.	Д. Павличко. Книжки для дітей “Дядько Дош”, “Смерічка”, “Плесо”. Краса рідної землі у казці “Де найкраще місце на землі”. Літературний портрет “Антуан де Сент-Екзюпері”	2	2	–
38.	І. Малкович – засновник дитячого видавництва “А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га”. Робота у видавництвах “Веселка”, “Молодь”, у журналі “Соняшник”. Поетичні збірки “Білий камінь”, “Ключ”, “Вірши”	2	2	–
39.	Сучасна дитяча періодика (загальний огляд)	4	4	–
40.	Підсумкова письмова робота	2	2	–
41.	Підсумкове заняття	2	2	–

ВСТУП

Дитяча література – органічна частина всієї художньої літератури: спільність історичного розвитку, творчих методів та ідейної спрямованості, жанрів, тематики, художніх засобів літератури для дітей і дорослих. Українська дитяча література – частина світової літератури для дітей.

Визначення дитячої літератури. Своєрідність дитячої літератури і дитячого читання. Особливості дітей різного віку та врахування їх у

формуванні кола дитячого та юнацького читання. Специфіка літератури для дітей середнього та старшого шкільного віку.

Висвітлення в літературі для дітей специфічних “дитячих” тем: дитинства, школи, виховання, моральних цінностей тощо.

Роль дитячої літератури у духовному розвитку школярів, у збагаченні уявлень і знань дітей про світ. Зв’язок дитячої літератури з вихованням (з педагогікою, психологією – віковою, дитячого сприйняття художнього твору, дитячої творчості).

Найпопулярніші жанри і види дитячої літератури: казка та казкова повість, сюжетний вірш, пейзажна лірика, віршоване оповідання, оповідання про тварин і природу, твори про школу (“шкільна повість”), пригодницькі та детективні повісті і романи, наукова фантастика, гумористичні твори.

Характерні риси літератури для дітей та юнацтва. Вимоги до мови художніх творів, призначених для дитячого читання.

Особливості дитячої книги, її оформлення. Дитячі періодичні видання.

Наукове дослідження і вивчення дитячої літератури. Проблеми теорії, критики та бібліографії.

Дитячий фольклор і усна народна творчість для дітей

Походження фольклору. Усна народна творчість як вияв мрій і сподівань народу. Вивчення і збирання фольклору. Різноманітність жанрів і видів, багатство та поетичність мови фольклорних творів. Образи позитивних героїв у народній творчості та майстерність їх змалювання.

Міфи і легенди давніх українців. Проявлення міфологічної свідомості в українському фольклорі, творах української літератури. Знайомство з книгою Валерія Войтовича “Сокіл – рід”. Образ “світового дерева”. Елементи язичницької міфології у “Велесовій книзі”. Образ Матері-птиці. Міф про божественне походження прадавньої України-Руси.

Обрядова поезія і дитячий фольклор. Збірки О. Лягуриної “Великодний передзвін” та Б. Харчука “Новолітвання”. Колядки, щедрівки, веснянки у дитячому житті. Стаття І. Франка “Що таке поезія”.

Закономірність виникнення дитячого фольклору в процесі виховання і навчання дітей. Джерела, виникнення і розвиток дитячого фольклору, його ідейно-художнє багатство і виховне значення.

Жанри дитячого фольклору.

Колискові пісні. Спільність колисанок із замовленнями. Тематична й сюжетна різноманітність колискових пісень. Персоніфіковані образи Сну й Дрімоти, образ Кота у колискових піснях. Пестушки та утішки. Забавлянки, заклички й примовки. Прозивалки. Небиліці. Дразнилки. Жарти. Мирилки. Лічилки. Ігровий дитячий фольклор.

Малі фольклорні жанри (прислів’я, приказки, загадки, скоромовки), їх ідейно-тематичне багатство, художня своєрідність, педагогічна цінність. Знайомство із збірками загадок (С.Васильченка “Золота діжа”) та прислів’їв і приказок (І.Сенченка “Де сім господиць, там хата не метена”).

Народні пісні у житті дитини (пісні про працю, природу, жартівливі, історичні пісні тощо), їхнє виховне значення.

Народні казки у дитячому читанні. Види народних казок, їх проблематика. Видатні українські письменники про народну казку, її виховну та пізнавальну цінність.

Казки про тварин. Походження, дійові особи, найпопулярніші сюжети, особливості композиції, художньо-образна система казок. Казки про тварин як засіб морального й естетичного виховання дітей. І. Я. Франко про специфіку і значення українських народних казок у формуванні дитячого світогляду (стаття “Байка про байку”. Передмова до збірки казок “Коли ще звірі говорили”). Українські народні казки про тварин “Рукавичка”, “Колосок”, “Пан Коцький”, “Лисичка-сестричка та Вовчик-братик”, “Коза-дереза”, “Лисиця та Журавель”, “Як Заєць ошукав Ведмедя”.

Чарівні, або фантастичні казки. Героїчні казки. Походження й характерні особливості цих видів казок: захоплюючий сюжет, яскравість картин, поєднання реального й фантастичного, традиційні композиційні елементи та художні засоби народних казок, чарівні предмети, герої, їх мужні характери і вчинки. Традиційні образи й мотиви українських народних казок – чарівних та героїчних. Художня своєрідність казок “Телесик”, “Царівна-жаба”, “Котигорошко” (інтерпретація сюжету в п’єсі А. Шияна), “Яйце-райце”, “Іван – мужицький син”, “Летючий корабель”, “Кривенька качечка” та інших.

Соціально-побутові казки. Прославлення мудрості і справедливості народу. Картини праці, народного побуту. Гумор в побутових казках. Типовість образів. Виразність мови. Національна своєрідність со-

ціально-побутових казок. Позитивні та негативні герої казок. Виховне значення казок “Як святі сметану їли”, “Мудра дівчина”, “Казка про дідову і бабину дочку”, “Названий батько”, “Язиката Хвеська”, “Як Хома панам качку ділив”.

Поняття про “бродячий” сюжет (сюжет про Морозко – бабу Метелицю – пані Метелицю, казки про мачуху, пасербицю і бабину дочку).

Народні перекази і легенди про походження рослин, тварин, гір, рік, урочищ. Їхній зв’язок із назвами місцевостей, повір’ями (“Як мати стала зозулею”, “Материнські сльози”, “Кривий Ріг”, “Кармелюкова гора”); про історичні події на Україні та борців за її волю і незалежність (“Боротьба з ординцями”, “Богатирі”. “Як Сірко переміг татар”. “Про Устима Кармелюка”).

Український народний дитячий театр. Вертеп. Традиції Міжнародного фестивалю “Різдвяна містерія” (Луцьк).

Використання фольклорних традицій у літературі для дітей. Фольклор як одне з джерел сучасної дитячої літератури.

Сучасний дитячий фольклор.

Зв’язок українського фольклору з іншими видами мистецтва: музикою, графікою, живописом, кіно, мультиплікацією, театром тощо (опери для дітей М. Лисенка “Пан Коцький”, “Коза-дереза”; екранізація відомих українських народних казок).

Українська дитяча література

(Оглядові теми)

Українська дитяча література дошевченківського періоду

Давня література XI–XVII ст. Виникнення перших шкіл

Огляд історії розвитку української дитячої літератури XVI–XVIII століть – I-ї половини XIX століття.

Витоки і джерела дитячої літератури на Україні (XV–XVII ст.). Коло дитячого читання у XV–XVII ст. (фрагменти літописів, “Повість минулих літ”, “Повчання Володимира Мономаха дітям”, “Слово о полку Ігоревім”). Навчальні книги, їх роль у зародженні дитячої літератури. Перші друковані книги для дітей. Букварі Івана Федорова.

Зародження дитячої літератури (XVII–XVIII ст.). Перекладна література в читанні дітей. Розвиток освіти у XVIII ст. Перший дитячий журнал М. Новикова. Твори Г. Сковороди у дитячому та юнацькому читанні.

Становлення української дитячої літератури (I половини XIX століття).

Огляд творів І. Котляревського, П. Гулака-Артемівського, Г. Квітки-Основ’яненка, Є. Гребінки, О. Духновича, М. Шашкевича, Л. Боровиковського, популярних у дитячому та юнацькому читанні.

Загальний огляд творчості С. Руданського для дітей.

Огляд історії розвитку української дитячої літератури XIX – початку XX століття

Дві основні тенденції розвитку української дитячої літератури в XIX столітті: 1) читання дітьми творів, написаних українськими письменниками для дорослих; 2) твори української дитячої літератури XIX століття були частіше творами про дітей, ніж для дітей.

Передові діячі української культури про освіту та виховання. Збирання й видання творів усної народної творчості для дітей (збірники М. Лисенка, Марка Вовчка, І. Франка, Б. Грінченка, Лесі Українки та інших). Розвиток жанру літературної казки в українській літературі XIX століття (казки Марка Вовчка, Івана Манжури, Івана Франка, Олени Пчілки, М. Кропивницького, Лесі Українки, Дніпрової Чайки, Є. Ярошинської). Використання фольклорних мотивів у художніх творах для дітей (Марка Вовчка, Л. Глібова, П. Мирного, І. Франка, Дніпрової Чайки та інших).

Основні жанри дитячої літератури XIX століття: байка, літературна казка, пейзажна лірика, колицька пісня, громадянська лірика, повість, оповідання, автобіографічні оповідання та повісті.

Роль Т. Шевченка у розвитку української дитячої літератури XIX століття.

Огляд творів Ю. Федьковича, А. Свидницького, І. Манжури, М. Кропивницького, І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, Уляни Кравченко, В. Стефаніка, М. Черемшини, А. Тесленка, Дніпрової Чайки та інших, популярних у дитячому та юнацькому читанні.

Активна участь українських письменників М. Вовчка, Л. Глібова, І. Франка, П. Грабовського, М. Коцюбинського, Олени Пчілки, П. Мирного, Лесі Українки у створенні і розвитку української дитячої літератури.

Початок критичного вивчення дитячої літератури на Україні. Перекладацька діяльність українських письменників для дітей. Видання книг для дітей та юнацтва. Дитячий журнал “Дзвінок” (Львів, 1890–1914), його внесок у розвиток української дитячої літератури.

Монографічні теми. Тарас Григорович Шевченко (1814–1861)

Погляди поета на освіту та виховання. “Букварь южнорусский” (1861). Твори Т. Шевченка в дитячому та юнацькому читанні. К. Ушинський про виховне значення лірики Т. Шевченка (“Педагогічні нотатки про Швейцарію”). Основні мотиви і образи поетичних творів Т. Шевченка, популярних у дитячому читанні.

Поетичні картини рідної природи у віршах й уривках з поем (“Тече вода з-під явора”, “Ой діброво – темний гаю!”. “Зоре моя вечірняя” – початок поеми “Княжна”, “Дивлюся, аж світає” – уривок з поеми “Сон”, “По діброві вітер віє” та інших). Образність, ліризм, мелодійність творів Т. Шевченка. Використання засобів народної поезії.

Змалювання картин знедоленого дитинства селян-кріпаків у віршах “Садок вишневий коло хати”, “Мені тринадцятий минало”, “І виріє я на чужині”, “І досі сниться: під горою...”, “Якби ви знали, паничі...”, “Маленькій Мар’яні”, “Дівча любе, чорнобриве” та інших. Автобіографічність творів Т. Шевченка. Вірш “Сон” (“На панщині пшеницю жала...”). Алгоритм сну. Емоційність та виразність мови. Проблема виховання у повісті “Несчастний”.

Дитяча тема у малярстві. Втілення традицій поета у творчості українських дитячих письменників. Образ Т. Шевченка в історико-біографічних творах для дітей та юнацтва (повісті “Маленьким про великого Тараса”, “Тарасові шляхи” О. Іваненко, “Широкий шлях” С. Васильченка, поеми “Козачок” В. Бичка, “Тарасові птахи” В. Скомаровського).

Марко Вовчок (1833–1907)

Марко Вовчок – основоположник української прози для дітей. Різноманітність жанрів у творчості письменниці. Проблеми виховання, змалювання драматичної долі жінки й дитини в “Народних оповіданнях” (1857). Психологізм антикріпосницьких оповідань “Игрушечка”, “Маша”, “Два сини”. Зміст творів, проблематика, художні особливості.

Казки Марка Вовчка для дітей. Мотиви народних казок у творах “Дев’ять братів і десята сестриця Галя” (1863), “Ведмідь” (1864). Художня специфіка казок Марка Вовчка. Співвідношення реального й казкового.

Твори письменниці на історичну тематику. Повість-казка “Кармелюк” (1865). Образ народного месника. Використання у творі фольклорних мотивів. Героїко-романтичний характер повісті. Казка “Невільничка” (1864). Оповідання “Маруся” (1871).

Творчі зв’язки Марка Вовчка з російськими та зарубіжними письменниками. Інтерпретація словацького народного сюжету про дванадцять місяців в казках Б. Немцовой та Марка Вовчка (“Злючка-колючка та добра троянда”). Марко Вовчок – перекладач творів зарубіжних письменників для дітей (Г. К. Андерсена, В. Гюго, Ж. Верна, Дж. Грінвуда та ін.).

Образ Марка Вовчка в біографічній літературі (роман “Марія” О. Іваненко).

Леонід Глібов (1827–1893)

Талановитий письменник-педагог. Різноманітність жанрів, в яких працював Л. Глібов: байки, загадки, ліричні поезії, пісні, акростиhi. Л. Глібов і журнал “Дзвінок”.

Місце байки у творчості Л. Глібова. Байки письменника у дитячому читанні (“Вовк та Ягня”, “Щука”, “Коник-стрибунець”, “Лисиця-жалібниця” та інші). Цікаві сюжети, яскраві образи, влучна, дотепна народна мова байок. Традиція і новаторство письменника у використанні Езопових сюжетів. Національна своєрідність байок Л. Глібова. Інтегрований аналіз сюжету “Вовк та Ягня”: Езоп – Федр – Крилов – Глібов.

Вірші “Веснянки”, “Зимня пісенька”, “Квіткове весілля”. Розуміння психології, внутрішнього світу дитини.

Майстерність, дотепність загадок і відгадок Л. Глібова, їх фольклорна основа.

Жанрова, композиційна специфіка акростихів Л. Глібова.

Виховне і пізнавальне значення творів Л. Глібова для дітей. Традиції письменника у творчості І. Манжури, Б. Грінченка, М. Годованця, Н. Забіли, Б. Чалого.

Іван Якович Франко (1856–1916)

Теоретик і критик дитячої літератури (статті “Женщина-мати”, “Байка про байку”. Передмова до збірки казок “Коли ще звірі говорили”). Педагогічні погляди письменника. Використання І. Франком фольклорного матеріалу у створенні літературних казок. Обробка народних сюжетів у казках “Ріпка”, “Киця”, “Лисичка та Журавель”. Збірка казок “Коли ще звірі говорили” (1899). Сатирична поема-казка “Лис Микита” (1890) – переробка письменником німецької поеми XV століття “Рейнекс-Лис”.

Автобіографічні оповідання “Малий Мирон”, “У кузні”. Розкриття психології дитини, відображення дитячих вражень.

Світ дитини у творах І. Франка про школу “Грицева шкільна наука”, “Олівець”, “Красне писання”. Створення образів дітей, образу вчителя в оповіданнях. Художні особливості творів письменника на тему дитинства.

Роль І. Франка у розвитку української дитячої літератури.

Олена Пчілка (Ольга Петрівна Косач-Драгоманова) (1849–1930)

Педагогічні погляди Олени Пчілки. Дослідження народного мистецтва. Перекладацька діяльність письменниці (книга перекладів творів російських і польських письменників “Українським дітям”). О. Пчілка – редактор журналу для дітей старшого й молодшого віку “Молода Україна”.

Творчість для дітей: вірші, байки, оповідання, казки, н’єси. Збірка “Бабусині казки”.

Премія імені Олени Пчілки – премія “Веселки”.

Борис Грінченко (1863–1910)

Письменник, педагог, громадський діяч демократичного напрямку. Педагогічні погляди Б. Грінченка (“На безпросвітній путі. Про українську школу”).

Вірші й байки письменника. Цикл “На селі” (“Петрусь”, “Пастушки”). “Книга казок віршем” (1894): “Два морози”, “Сопілка”, “Дівчина Леся”, “Сірко”. Вплив казки на розвиток уяви дитини. Тема волі, любові до рідної землі у поезіях “Ластівка”, “На волю!”, “Три бажання”, “Могутній комар”, “Скарб”. “Дума про княгиню-кобзаря” тощо.

Трагічне в житті дітей – вірш “Шматок хліба”, оповідання “Сестриця Галя”, “Дзвоник”, “Екзамен”, “Сама, зовсім сама”. Проблеми виховання у творах для дітей і про дітей – “Панько”, “Украла”. Образ учителя в оповіданнях Б. Грінченка.

Тема самопожертви в оповіданні “Олеся”. Ідея патріотизму у творі.

Павло Грабовський (1864–1902)

Твори П. Грабовського, що ввійшли в коло дитячого та юнацького читання. Образ дитини і відображення дитячого світосприйняття у поезіях П. Грабовського. Вірші про природу (“Веснянки”, “Річенька”, “Дніпро”, “Метеличок”, “Щоглик”, “Сонечко та дощик”). Простота і виразність поетичної мови. Тема захисту природи.

Громадянські мотиви в ліриці П. Грабовського (“Панським діткам”, “Сироти”, “Вийшла з хати стара мати”). Твори про працю (“Швачка”, “Ковалева пісня”, “Честь тому”). Тема школи у поезіях “До школи”, “Трудівниця”. Образ селянської вчительки.

Леся Українка (1871–1913)

Дитинство поетеси (Леся Українка і Волинь). Збирання і видання творів усної народної творчості для дітей. Педагогічні погляди поетеси. Виховні ідеї підручника Лесі Українки “Стародавня історія народів”.

Цикл “В дитячій крузі”. Картини природи в поезіях “На зеленому горбочку”, “Вишеньки”, “Літо краснеє минуло”, “Мамо, іде вже весна”, “Тиша морська”, “Зоряне небо”, “Вечірня година”. Зв’язок з народною поезією. Вірш “Місяць ясененький” з циклу “Сім струн”. Близькість до народних колискових пісень. Громадянські мотиви у вірші “Тішся, дитино”.

Жанр літературної казки у творчості Лесі Українки. Казка “Біда навчить”. Цікавий сюжет, гумор, виразність мови. Інтерпретація сюжету про сірого горобчика Лесею Українкою, М. Горьким (“Воробьишко”), П. Караславовим (“Горобець-молодець”).

Казка “Лілея”. Соціальні контрасти у творі. Особливості композиції. Художній прийом сну-подорожі у казці.

“Казка про Оха-чудотвора”. Оригінальність фіналу твору. Образ талановитого вагажжа, патріота в поемі “Роберт Брюс, король шотланд-

ський". Виховне значення поеми для дітей. Тема служіння поета народу у "Давній казці". Алгоритичний характер казки "Про велета".

Біографії Лесі Українки, створені для дітей та юнацтва ("Дочка Прометея" М. Олійника, "Леся Українка" Л. Костенко, книга "Співачка досвітніх вогнів" – 1971).

Літературна премія імені Лесі Українки.

Михайло Коцюбинський (1864–1913)

Педагогічна діяльність письменника. Співпраця із журналом "Дзвінок". Твори для наймолодших читачів – вірші "Наша хатка", "Вечір", повчальні оповідання "П'ять казочок". Фольклорна основа казок "Хо", "Завидюший брат".

Образи дітей в оповіданнях і новелах для дорослих "На віру", "Андрій Соловійко", "Лялечка", "Дядько і тітка", "Ціпов'яз", "Подарунком на іменини".

Психологія і внутрішній світ дитини у ранніх оповіданнях "Харитя", "Ялинка". Напруженість сюжету, роль пейзажу у змалюванні психологічного стану героїв, образи дітей. Тема знедоленого дитинства в оповіданнях "Маленький грішник" (порівняння з творами А.Чехова "Ванька", В. Короленка "Діти підземелля", Д. Григоровича, Д. Маміна-Сибіряка).

Освітнє й виховне значення творчості М. Коцюбинського для дітей.

Уляна Кравченко (Юлія Шнайдер) (1860–1947)

Вплив І.Франка на літературну творчість У. Кравченко. Педагогічна діяльність поетеси. 25-літня співпраця письменниці із журналом "Дзвінок". Вірші і ліричні оповідання. У. Кравченко (загальна характеристика). Використання форми розмови з дитиною у творах. Огляд збірок "Проліски" (1921), "В дорогу" (1921), "Лебедина пісня" (1924), "Шелести нам, барвіночку" (1932).

Василь Стефаник (1871–1936)

Формування світогляду письменника під впливом навколишньої дійсності. Збірка "Синя книжечка", "Камінний хрест", "Дорога". Типовість картин і характерів. Змалювання життя зубожілого селянства,

долі дітей у новелах "Новина", "Катруся", "Злодія зловили", "Діточа пригода", "Кленові листки".

Психологічна переконливість характеру й жахливого вчинку Гриця Летючого ("Новина"). Роль художніх деталей, порівнянь у творі. Ідейний зміст новели "Камінний хрест", загальнолюдське у творі.

Своєрідна диалогія В. Стефаника – новели "Марія" і "Сини". Образи матері-страдниці Марії і селянина Максима, які віддають своїх дітей боротьбі за визволення України. Образ Богоматері в новелах, його символічне значення.

Олександр Олесь (Олександр Іванович Кандиба) (1878–1944)

Найбільший поет-лірик України. Тема природи у ліриці для дітей ("Все навколо зеленіє", "Ялинка", "Веснянка", "Снігурі", "Над коліскою", "Весна", "Сон", "Від льоду до льоду"). Знайомство із світом природи, розвиток образного мислення у дітей. "Абетка" Олександра Олесь.

Використання фольклорних мотивів у казках поета. Віршовані п'єси "Солом'яний бичок", "По дорозі в Казку", "Ніч на полонині" (порівняння з "Лісовою піснею" Лесі Українки).

Тема історії рідного краю в поезіях "Печенізька облога Києва", "Війна з татарами", "Ярослав Осмомисл", в поемі "Княжа Україна".. Переклади казок В. Гауфа, "Пісні про Гаявату" Г. Лонгфелло.

Степан Васильченко (1878–1932)

Зв'язок творчості письменника з педагогічною діяльністю.

Перший період творчості С. Васильченка. Дитинство і життя школи в умовах царської Росії в оповіданнях "Доц", "Неслухняний глечик", "Витрішки", "Кам'яний ангел", "Дома", "Віконце", "Кам'яне царство", "Басурмен", "Свекор". М'який гумор оповідань.

Твори С. Васильченка на шкільну тематику ("Над Россю", "Осінній ескіз", "На калиновім мості", "Вечеря", "Чарівний млин"). Утвердження гуманістичних начал освіти, відстоювання навчання рідною мовою, реалістичне зображення становища вчителів.

Повість "Циганка". Відтворення картин життя у психології учнів. Романтика дитячої дружби. Роль пейзажу у творі.

Цикл “Осетинські казки” (1911).

Другий (післяреволюційний) період творчості письменника. Образи дітей та вчителів в оповіданнях “Приблуда”, “Чайка”, “Червоний вечір”, у повістях “Талант”, “Авіаційний гурток”, “Олив’яний перстень”. Творче використання українського фольклору, класичної спадщини у творах С. Васильченка для дітей.

Повість “В бур’янах” (перша частина незакінченого роману про Т. Шевченка “Широкий шлях”).

Автобіографічна повість “Мій шлях”.

Українська дитяча література ХХ століття (Оглядові теми)

Особливості та умови розвитку української дитячої літератури в ХХ столітті. Багатство тематики, різноманітність жанрів творів дитячої літератури. Професійні дитячі письменники. Створення дитячого професійного театру. Видання дитячої книги, періодичні видання в Україні. Літературні премії за видатні твори для дітей.

Періодизація української дитячої літератури ХХ століття. I період: 1917–1934 рр. – період становлення і утвердження української дитячої літератури ХХ століття; II період: 1935–1956 рр. та III період: 1957–1990 рр. – періоди розвитку української дитячої літератури; IV період: з 1990 року – розвиток української дитячої літератури на сучасному етапі.

Огляд української дитячої літератури I періоду

Розвиток національного мистецтва в 20–30-ті роки. Літературні дискусії 1925–1928 років про казку і фантастику в дитячій літературі. Казки П. Тичини “Івасик-Телесик” (1923). “Дударик” (1924), В. Поліщука “Бедрик-кумедрик та комахка-горупахка” (1926), І. Сенченка “Казка про Дуку Остапа, золоту кишеню та бідного наймита Лебеда” (1924). Кінець 20-х років – початок наступу на українську духовність, культуру, літературу. “Справа казки” 1929 р. Затримка розвитку жанру у зв’язку з позиціями українських педагогів (Київ, Харків).

I з’їзд письменників СРСР (1934): доповідь С. Маршак “Про велику літературу для малих”; I з’їзд письменників УРСР: Промова Н. Забіли на з’їзді про завдання української дитячої літератури. Прихід у дитячу літературу А. Головка, П. Панча, П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри, А. Малишка, О. Вишні, О. Копиленка, Ю. Смолича, В. Бичка, О. Донченка, Н. Забіли, І. Неходи, О. Іваненко, М. Трублаїні та інших.

Нові теми дитячої літератури: тема громадянської війни (“Сенька-арсеналець” М. Терещенка, “Червона хустина” А. Головка – 1924, “Студені води” Д. Бедзика – 1930), тема праці, становлення нової школи і виховання (“Дівчинка з шляху” – 1922, “Інженери” – 1924 А. Головка; “Авіаційний гурток” – 1925, “Олив’яний перстень” – 1927 С. Васильченка, “До сонця” – 1926 Д. Бедзика); тема дитинства (цикли віршів про Ясю і Маринку Н. Забіли); доля безпритульних дітей і тема боротьби з безпритульністю, неписьменністю (“Приблуда” – 1922 С. Васильченка, “Педагогічна поема” А. Макаренка, “Дівчинка з шляху” – 1922 А. Головка, “Вуркагани” – 1927 І. Микитенка).

Зародження у II половині 20-х років пригодницької, науково-фантастичної літератури для дітей (“Сеньчині пригоди” О. Копиленка, “Господарство доктора Гальванеску” та “Останній Ейджевуд” Ю. Смолича).

Розвиток поезії для дітей (вірші П. Тичини, В. Сосюри, М. Терещенка, Н. Забіли, Ю. Будяка, В. Поліщука, О. Донченка).

Створення дитячої драматургії і дитячого театру (Харківський театр юного глядача). П’єси В. Минка (“Ой у полі жито”, “Пастушківі пригоди”), О. Матвієнка, Д. Бедзика, О. Донченка, інсценівки для учнівських самодіяльних гуртків С. Васильченка.

Розвиток дитячої преси (журнали “Червоні квіти” (1923–1931, з 1931 року – “Піонерія”), “Жовтень” (1928–1941, з 1945 року – “Барвінок”), “Більшовиченята” (1925). “Тук-тук” (1929); газети “Юний Спартак” (1922, пізніше – “Юний ленінець”), “На зміну” (1925; з 1945 року – “Зірка”), “Молодий пролетарій”, “Червоний юнак” та інші).

Організація видавництва “Всемирная литература” (1919–1927): видання кращих зразків світової літератури для дітей (книги Ч. Дікенса, В. Скотта, Д. Дефо, М. Твена, О. Пушкіна, В. Гюго, Л. Толстого, Ф. Стендаля, Г. Сенкевича та інших); видання творів вітчизняних кла-

сиків (Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського).

Огляд української дитячої літератури II періоду

Складні умови розвитку української дитячої літератури в 30-ті роки. Відродження жанру літературної казки у 30-х роках (віршовані казки Н. Забіли, І. Неходи, природничі казки О. Іваненко). Розвиток жанру казки у 40–50-ті роки (“Рукавичка”, “Сорока-білобока”, “Чарівна хустинка”, “Світлолюб – народний богатир” Н. Забіли, “Куди літав журавлик” О. Іваненко; “Казка про Суховія”, “Чотири вітри” П. Воронька, “Котигорошко” А. Шияна).

Провідні теми дитячої літератури: героїка громадянської війни та участь у ній підлітків (“Кулемет” О. Донченка – 1934, “Син Таращанського полку” П. Панча – 1937, “Перекоп” В. Бичка); тема будівництва та героїзму народу (“Шхуна “Колумб”, “Крила рожевої чайки” М. Трублаїні, “Особлива Далекосхідна” О. Донченка); тема навчання і виховання дітей у школі і сім’ї (“Щоденник”, “Шпаргалка”, “Школа над морем” О. Донченка; диалогія О. Копиленка “Дуже добре”, “Десятикласники”; “Порізана партя”, “Секрет”, “Галочка” О. Іваненко; “Веселі школярі” В. Бичка); тема дитинства (твори для дошкільнят та молодших школярів – збірки Н. Забіли “Веснянки” – 1937, “Дві дівчинки” – 1939, “Нам весело жити” – 1940, “Приспівки” – 1941; В. Бичка “Я хоч невеличка” – 1938, І. Неходи “Моя книжка” – 1940; повість І. Багмута “Щасливий день суворовця Криничного” – 1948); тема війни (“Школяр”, “Українка”, “Дівчинка у вінку”, “Петрусь і Гапочка” Ю. Яновського; “Подарунок”, “Школа”, “Пошта прийшла” О. Іваненко; “Після бою” П. Панча, “Серце беркута” О. Донченка, вірші П. Тичини, В. Бичка; “Таємниця Соколиного бору” Ю. Збанацького, “Валя Котик” М. Познанської, “З Німеччини в Чернеччину” П. Воронька, “Ілонка” О. Гончара); доля дітей-сиріт (“Між добрими людьми” Ю. Збанацького, “Лісничиха” О. Донченка, “Рідні діти” О. Іваненко); тема праці (книга віршів М. Познанської “На рідній землі” – 1950, М. Стельмаха “Колосок до колоска”, “Жнива” – 1951, “Хата хлопчика-мізинчика” О. Копиленка, “Літо в Соколиному” Ю. Збанацького); історична тематика (повісті В. Таля “Любі бродяги” – 1927, “Незвичайні пригоди бурса-

ків” – 1929; Г. Бабенка “В тумані минулого” – 1927, “Люди з червоної скелі” – 1928; М. Горбаня “Козак і воевода” – 1929; цикл романів і повістей О. Соколовського); тема боротьби за мир (вірші М. Рильського, Б. Чалого, Н. Забіли).

Поезія для дітей М. Рильського, П. Воронька, В. Бичка, М. Пригари, М. Познанської, Б. Чалого.

Поетичні жанри: віршовані казки і оповідання, пісня, марш, поема (В. Бичко, М. Пригара), балада (М. Пригара), легенда (В. Бичко). Використання фольклору у поетичних творах українських письменників.

Розвиток науково-фантастичного жанру в дитячій літературі (“Нащадки скіфів”, “Чудесний генератор”, “Аргонавти Всесвіту” В.Владка; “Глибинний шлях” М. Трублаїні, “Що було потім” Ю. Смолича), пригодницької літератури (твори М. Трублаїні, “Один у полі воїн” Ю. Дольд-Михайлика, “Марево” П. Загребельного).

Гумористичні твори О. Вишні. Смішинки, жарти, скоромовки, “билиці дяді Гриця” Г. Бойка, В. Бичка, І. Неходи, П. Воронька, “Весела книжечка” С. Олійника, “Упертий Гриць” Д. Білоуса.

Розвиток дитячого театру (“Івасик-Телесик” А. Шияна і С. Фоміна, “Котигорошко” А. Шияна, “Нескорена полтавчанка” П. Лубенського).

Прихід в дитячу літературу 40–50-х років П. Воронька, Ю. Збанацького, Б. Чалого, М. Познанської, Г. Бойка, Б. Комара, Л. Письменної, В. Бичка та інших.

Розвиток у літературі для малят жанрів літературної загадки, лічилки, пісні-гри.

Розвиток критики дитячої літератури в 30–50-ті роки (статті з проблем дитячої літератури М. Горького, О. Білецького, Л. Кон). Недоліки дитячої літератури цього періоду: шаблон у побудові творів, проблема позитивного героя в дитячій літературі, мова художніх творів для дітей.

Тижні дитячої книги (щороку під час березневих канікул), літературні читання, творчі зустрічі дитячих письменників з школярами.

Загальний огляд літератури для дітей III періоду

Співдоповідь Н. Забіли “Про літературу для дітей та юнацтва” на IV з’їзді письменників УРСР (1959). Міжнародний симпозіум з дитячої літератури у Празі (1964). Розвиток критики дитячої літератури: видан-

ня альманаху "Весняні обрії", літературно-критичного збірника (з 1976 року щорічника) "Література. Діти. Час". Організація видавництва дитячої літератури "Веселка" (1956). Премія імені Лесі Українки за кращі твори для дітей та юнацтва (з 1971).

Твори М. Стельмаха, О. Гончара, Ю. Мушкетика, Б. Олійника, М. Бажана, Д. Павличка, Є. Гуцала для дітей та юнацтва. Творчість О. Іваненко, Ю. Збанацького, П. Воронька, Г. Тютюнника, В. Близнеця, В. Ладичця, В. Кави, В. Нестайка для дітей.

Традиційні та нові теми і жанри в українській дитячій літературі: тема дитинства, твори про школу, розвиток жанру "шкільної повісті" (романи Ю. Збанацького, О. Гончара; повісті В. Кави, В. Близнеця, Б. Комара, М. Письменної, Г. Усача, В. Нестайка, О. Пархоменка, А. Дрофана, Я. Стельмаха, А. Костецького та інших); тема науки, космонавтики (твори В. Бичка, П. Воронька, П. Загребельного; науково-фантастичні твори В. Бережного, І. Росоховатського, М. Дашкієва, А. Стася); віршовані казки В. Симоненка, Р. Чумака, літературні казки О. Пархоменка, В. Бичка, М. Письменної, Б. Чалого, Ю. Ярмиша, Ю. Чеповецького); тема історичного минулого (переспів народних дум – "Козак Голота" М. Пригари, повість М. Пригари "Михайлик – джура козацький" – 1969; тетралогія "Посол Урус-Шайтана", "Чорний вершник" В. Малика, його казки-легенди – "Микита Кожум'яка"); тема подвигу у роки Великої Вітчизняної війни (серія "Юні герої" у видавництві "Веселка" видається з 1966 року; повісті і оповідання В. Близнеця, Д. Міщенко, В. Кави, Г. Тютюнника та інших); твори, в яких створювався образ підлітка (Г. Тютюнника "Климко", "Облога"; Ю. Збанацького "Кулють зозулі", "Сіроманець" і "Первінка" М. Вінграновського, "Звук павутинки", "Женя і Синько" В. Близнеця, "Будь обережна, Марійко!" В. Кави тощо); тема боротьби за мир (книга "Вогненні барви" – 1978; твори Є. Гуцала, Г. Тютюнника, В. Близнеця, Д. Міщенко, Б. Комара, В. Кави); тема природи (твори Є. Гуцала, Г. Тютюнника, А. Давидова). Поезія для дітей М. Пригари, М. Сингаївського, М. Познанської, Л. Забашти, Л. та Т. Коломієць, Г. Бойка, А. Костецького, Л. Лежанської.

Гумористичні та сатиричні віршовані оповідання Д. Білоуса, В. Ладичця.

П'єси В. Нестайка ("Робінзон Кукурузо", "Вітька Магеллан"), Ю. Чеповецького, Я. Стельмаха і драматичні поеми П. Воронька, Н. Забіли, А. Шияна, М. Пригари, Г. Усача, Б. Чалого.

Науково-популярна література для дітей ("Билиці з дивокраю" П. Ловецького, "Цікаве про тварин" О. Гадзяцького, "Земля і небо" О. Волкова, "Золоті сторінки кіно" Б. Крижанівського).

Українська дитяча література на сучасному етапі

Проблематика сучасної української літератури.

Різноманітність жанрів у сучасній літературі. Повернення творів письменників, раніше заборонених. Включення в літературу творів письменників діаспори (Б. Чіп).

Твори А. Дімарова, А. П. Висоцького, А. Костецького, М. Вінграновського, М. Магери, В. Нестайка, Г. Усача, Й. Струцюка, Я. Стельмаха, А. Давидова для дітей.

Сучасна літературна казка та казкова повість (П. Воронько, А. Дімаров, Ю. Ярмиш, Я. Стельмах, Б. Чалий, В. Нестайко).

Твори пригодницького характеру (романи Р. Самбука, В. Кашина у юнацькому читанні), науково-фантастичні (М. Дашкієва), детективні (драматичні детективи В. Нестайка), історичні твори (В. Малика).

Драматичні твори для дітей та юнацтва В. Нестайка, Ю. Чеповецького, Я. Стельмаха.

Сучасна українська критика дитячої літератури (статті В. Бичка про традиції і новаторство в казках П. Тичини, поезії П. Воронька для дітей, "Юним друзям моїм", "Критерій – вимогливість", "Епоха, діти, література", літературний портрет Н. Забіли; статті Ю. Ярмиша).

Тематика творів для дітей.

Тема охорони природи в оповіданнях "Хто ти?", "Запах кропу", "Олень Август", "Лось" Євгена Гуцала та "Лідер" Леоніда Смілянського. Екологічні проблеми у творах Володимира Бровченка "Два хлопчики", "Бесіди з внучкою про хліб" та Анатолія Давидова "Рятували Конотоп".

Монографічні теми

Марійка Підгірянки (М. О. Ленерт) (1881–1963)

Педагогічна діяльність письменниці (твори, які вміщені в читанках, букварях, шкільних хрестоматіях). Різноманітність поетичних жанрів, в яких працювала Марійка Підгірянки: вірші, загадки, пісні. Збірка “Безконечні казочки”, “Граї, бджілко”, “Ростить великі”. пейзажна лірика поетеси (“Ліс”, “Смерічка”). Художнє зображення змін природи у вірші “Співачка про місяці”.

Павло Тичина (1891–1967)

Твори поета, які перейшли у дитяче читання: тема боротьби за волю України у поемах “Як упав же він з коня”, “Пам’яті тридцяти”, літературні портрети Г. Сковороди, Т. Шевченка. І. Франка, М. Коцюбинського, О. Пушкіна. Книжки П. Тичини для дітей “Івасик-Телесик” (1929), “Ку-ку” (1934), “Лідка” (1940). “Слава Батьківщині” (1951), “Музичний ранок в консерваторії” (1955) та інші. Поема “Сирітка” (1943). Засоби контрасту, особливості поетичної мови.

Основні жанри творів поета для дітей: ліричні вірші, поетичні мініатюри, віршовані оповідання, казки, поеми. Збірка “Сонячні кларнети” (1918). Картини рідної природи у поезіях (“А я у гай ходила”, “Хор лісових дзвіночків”, “Гаї шумлять”, “Лідка”, “Вийшла мати з дітьми в поле”). Художні особливості, мелодійність, ліризм творів.

Казки “Івасик-Телесик” (1923), “Дударик” (1924). Використання фольклорних мотивів, багатство фантастики, оригінальність казок.

Переклади П. Тичини з російської – байок І. Крилова, віршів і казок О. Пушкіна, В. Жуковського, С. Маршака, з вірменської – поезій О. Туманяна, С. Капутікян, з білоруської – вірші Я. Купали, з болгарської – поезій Х. Ботева, з єврейської – віршів Л. Квітко, з осетинської, польської та інших мов.

Максим Рильський (1895 – 1964)

Поезія М. Рильського у дитячому читанні. Педагогічний досвід поета. Збірки “День ясний” (1948), “Урожай” (1950), “Квіти друзям” (1954), “Вірші” (1954), “Вам, щасливі діти” (1975, посмертна). Твори про дитинство, школу, про природу (“Веснянки”, “Пісня про ялинку”,

“Білі мухи”, “Доц”, “Шпаки”, “Літо”, “Весна”, “Школярці”). Тема Великої Вітчизняної війни, боротьби за мир у творах “Мати”, “Коліскова”, “Хлопчик”, “За мир”, “За дітей”. Возвеличення творчої праці хліборобів (“Пісні”, “Розмова з другом”, “Спасибі”, “Квіти друзям”, “Засівна пісня”, “Травнева пісня”). Тема Батьківщини у вірші “Солов’ям України”.

Переклади М. Рильського творів для дітей з російської – казок і віршів О. Пушкіна, казок В. Жуковського (“Казка про Івана-царевича та сірого вовка”), П. Ершова (“Горбоконик”). В. Одоевського (“Мороз Іванович”, “Містечко в табакерці”), К. Чуковського, І. Маршака, поезій Ф. Тютчева, з німецької – твору Й. Гете “Рейнеке-Лис”; із польської, французької мов.

Андрій Головка (1897–1972)

Події громадянської війни, образи дітей у зображенні автора в оповіданнях “Пилипко” та “Червона хустина” (1923). Майстерність композиції і сюжету, роль пейзажу у відтворенні внутрішнього стану маленьких героїв. Розкриття дитячої психології в оповіданнях “Товариш” (1923), “Дівчинка з шляху” (1922). Тема сирітства, безпритульності у оповіданні “Дівчинка з шляху”. Тема праці в оповіданні “Інженери” (1924). Повість “Зелені серцем” (1924). Образи селянських дітей, відображення їхнього потягу до освіти. Ліризм та оптимізм твору.

Олександр Копиленко (1900–1958)

Активна участь письменника у створенні української дитячої літератури ХХ століття. Аналіз збірки “Сеньчині пригоди” (1926). Відображення у творах О. Копиленка життя дітей (збірки “Сонячний ранок” – 1949, “Подарунок” – 1956). Морально-етична проблематика в оповіданнях “Порізана парта”, “Секрет”, “Воликове нещастя”. Оповідання про відбудову міст і сіл, про вибір майбутньої професії, про дружбу (“Хата хлопчика-мізинчика”, “У нашому домі”, “Адмірал”). Тема захисту природи у збірці природничих оповідань “Як вони поживають” (1934, 1948, 1961). Форма розповіді від першої особи – доброго знавця природи – в оповіданнях циклу.

Твори О. Копиленка для молоді на тему школи, виховання, сім’ї (“Друзі” – 1928, диалогія “Дуже добре” – 1936, “Десятикласники” – 1938). Розвиток жанру “шкільної повісті” у творчості письменника.

Олесь Донченко (1902–1954)

Поетичні, прозові, драматичні твори письменника. Жанр “шкільної повісті” у творчості О. Донченка. Тема дружби і виховання дітей, тема школи у повістях “Школа над морем” (1937), “Лісничиха” (1947), романі “Золота медаль” (1954). Проблема подвигу у повісті “Школа над морем”. Пригодницький сюжет повістей “Школа над морем”, “Батьківщина”, “Карафуто”. Вирішення проблеми “Людина і природа” у повісті “Лісничиха”. Порівняльний аналіз твору О. Донченка та “Комори сонця” (1945–1946) М. Пришвіна.

Оповідання для дітей молодшого шкільного віку (“Галаганчик” – 1936, “Золоте яечко” – 1954, “Голубий гвинтик” – 1950). Майстерність автора у змалюванні подій і характерів, глибоке розкриття своєрідності дитячої психології, проблеми становлення дитячих характерів (оповідання “Кулемет”, “Боягуз”, “Щоденник”, “Галаганчик”).

Наталія Забіла (1903–1985)

Родина Н. Забіли та її вплив на формування характеру та становлення письменниці. Багатство жанрів і тематики творів Н. Забіли.

Казки для наймолодших читачів (“Сорока-білобока”, “Приспівки”). Переказ народних казок (збірка віршованих казок “Під дубом зеленим”). Використання сюжетів та образів з фольклору (збірка “Золота гора” – 1966, казки “Світлолюб-богатир”, “Казка про яблучко, срібну мисочку та сміливу хвору дівчинку”).

Тема дитинства у творчості Н. Забіли (збірка “Ясоччина книжка” – 1934, “Про дівчинку, яка всього боялась”, “Про дівчинку Маринку”, повість “Катруся вже велика” тощо).

Тема природи у творах письменниці (цикл віршів “Дванадцять місяців”, поема “Прогулянка до лісу”).

“Весела абетка” – енциклопедія для маленьких читачів.

Драматичні твори Н. Забіли (фантастична п'єса “Перший крок” – 1968, драматична поема “Троянові діти” – 1971). Використання історичних фактів, легенд про засновників Києва у поемі “Троянові діти”.

Гумор у творах української письменниці.

Переклади Н. Забіли з російської мови – казок О. Пушкіна, творів М. Некрасова, Л. Толстого, К. Чуковського, С. Міхалкова, О. Благініної,

А. Барто, З. Александрової та інших. Переклад п'єси-казки С. Маршака “Дванадцять місяців”. Образ природи в казці. Контрастне змалювання образів двох сиріт – Пасербиці та Королеви.

Н. Забіла – критик дитячої літератури та публіцист (розвиток письменницею в українській дитячій літературі жанру віршованого нарису).

Іван Багмут (1903–1975)

Науково-художні твори письменника (“Подорож до Небесних гір” – 1930, “Преріями та джунглями Біробіджана” – 1931, “Карелія” – 1933). Розвиток жанру подорожнього нарису у перший період творчості І. Багмута. Оповідання для молодших школярів “Шматок пирога” (1957), “Злидні” (1958), “Тихий”; повісті для підлітків та юнацтва “Щасливий день суворовця Криничного” (1948), “Блакитне плесо” (1959), “Пригоди чорного kota Лапченка, описані ним самим” (1964), “Життєпис слухняного хлопця” (1968). Цікаві сюжети, теплий гумор у творах письменника.

Микола Трублаїні (1907–1941)

Майстер пригодницького жанру. М. Трублаїні – глибокий знавець Півночі. Відтворення життя і побуту народів Далекої Півночі й Арктики в північних оповіданнях, “Крила рожевої чайки”, “Хатина на кризі” та повісті “Лахтак” (1935). Образи вольових та сміливих людей. Пригодницькі сюжети повістей і оповідань “Шхуна “Колумб” (1938 – 1940), “Берег невідомого острова”, “Мандрівники” (1938). Оповідання та казки для юних читачів – “Волохан”, “Пустуни на пароплаві”, “Про дівчинку Наталочку та сріблясту рибку”, “Мандри Закомарика”.

Оксана Іваненко (1905–1997)

Педагогічна діяльність О. Іваненко. Жанрова розмаїтість творчості письменниці (казки, оповідання, нариси, повісті, романи, кіносценарії, спогади). Науково-природничі казки О. Іваненко (збірка “Лісові казки” (1934). Своєрідність використання фольклорних мотивів, новаторство казок письменниці. Традиції Л. Толстого, К. Ушинського, Д. Маміна-Сибіряка, В. Біанкі у збірці “Лісові казки”. Оригінальність сюжетів,

форм, образів казок із збірки “Великі очі” (1936). Аналіз казки “Сандалики, повна швидкість!”

Оповідання й повісті О. Іваненко про дітей і для дітей. Атмосфера дитинства у циклі оповідань “У першому класі” (1939). Тема “війна і діти” у збірках оповідань “Пошта прийшла” (1943), “Таємниця” (1945). Тема героїзму, малої Батьківщини в оповіданні “Школа”.

Тема знедоленого дитинства, опаленого війною, у повісті “Рідні діти” (1951).

Загальна характеристика повісті “Великий шум” (1967).

Історико-біографічні твори О. Іваненко для дітей про Гарібальді, А. Чехова, М. Заньковецьку, про І. Федорова (повість “Друкар книжок небачених” – 1947), про Т. Шевченка (“Маленьким про великого Тараса” – 1963, роман “Тарасові шляхи” – 1931–1961); для молоді про Марка Вовчка (роман “Марія” – 1973), про Г. К. Андерсена (оповідання “Черевички”, “Паличка казкаря”), про Б. Хмельницького (однойменний нарис).

Переклади О. Іваненко з російської – творів В. Короленка, Д. Маміна-Сибіряка, Л. Толстого, П. Бажова, А. Гайдара, М. Пришвіна, В. Біанкі; з датської – казок Г. К. Андерсена; з німецької – казок братів Грімм.

Марія Пригара (1908–1983)

Тематика лірики М. Пригари. Вміння поетеси у поезіях та оповіданнях живо і цікаво розповісти про звичайне і веселе в житті дітей (“Школярі” – 1949, “Одна сім’я” – 1955. Двотомник вибраних творів – 1978–1979). Віршовані казки “Горобчик-розбишака”, “Гриць і мавпа”.

Звернення до історії українського народу в творчості М. Пригари. Переспів українських народних дум (“Козак Голота” – 1966, “Маруся Богуславка”). Історична повість “Михайлик – джура козацький” (1969). Оспівування патріотизму, героїчного духу українського народу.

Платон Воронько (народ. 1913)

Збірки для дітей “Читаночка” (1951, 1969), “Малятам-соколятам” (1955). Віршовані оповідання “Ярик-школярник”, “Помагай”, “Вівчарик”. Традиції дитячого фольклору у поезіях П. Воронька. Тема природи у збірці “Сніжна зіронька горить” (1971); “Перший сніг”, “Віночок”.

“Казка про рукавичку, Ялиночку і козушок”, “Дід Мороз і Весна”. Гумор у творах поета, жива, образна мова. Аналіз віршів “Люблю я ліс”, “Пахне хліб”, “Солодка вода”, “Школа батьків”. Казки і поеми П. Воронька (“Лісовий гомін”, “Лісова казка”, “Казка про Суховія”, “Чотири вітри”, “Казка про Чугайстра” – 1957).

Володимир Ладизжець (народ. 1924)

Поєднання гумору та лірики у творах для дітей (збірки “Сопілка” – 1953, “Трембіта” – 1974, “Сонце над Верховиною” – 1979). Зображення краси праці у віршах “Туцулик”, “Біля нашого села”. Пейзажна лірика для дітей (“Осінь у Карпатах”, “У садочку абрикоси”). Гумористичний вірш “Ой, болить у мене зуб”. Повість для дітей “Кришталеві палаци” (1963).

Дмитро Білоус (народ. 1920)

Гумористичні та сагіричні віршовані оповідання для дітей (“Пташині голоси” – 1956, “Упертий Гриць” – 1959, “Веселий Кут” – 1973, “Лікарня в зоопарку” – 1962).

Богдан Чалий (народ. 1924)

Тематика лірики Б. Чалого. Тема природи і дитинства в поезіях “Весна”, “Новорічна казка”, “Першого вересня”. Жанр літературної казки у творчості письменника (“Про відважного Барвінка і коника Дзвоника” – 1958, трилогія “Сто пригод Барвінка і Ромашки” – 1973, “Барвінок у школі” – 1974). Народні традиції, фантастика і сучасність у казковій трилогії Б. Чалого. Оригінальність сюжетів, гумор казок.

Публіцистика Б. Чалого.

Григор Тютюнник (1931–1980)

Глибоке знання внутрішнього світу дитини, повага до її почуттів (“Климко” – 1976. “Облога”). Тема навчання і праці учнів ремісничого училища у творі “Вогник в стіну”. Драматизм подій, яскраві дитячі образи. Зображення облагороджуючого впливу природи на людей (“Лісова сторожка” – 1971, “Бушля”. “Ласочка”). Поетичність розповіді, стислі та влучні характеристики героїв творів.

Віктор Близнець (1933–1981)

Тематика дитячих творів В.Близнеця. Психологічні характеристики героїв у творі “Ойойкове гніздо”. Світ фантастики у казковій повісті “Земля світлячків” (1979). Світ дитинства у повістях “Звук павутинки” (1970), “Женя і Сенько” (1974). Співвідношення фантастики і реальності, ліризм повістей. Яскраві дитячі образи в оповіданні “Свято мого дитинства”.

Переклад з давньоруської мови та переказ для дітей літопису “Повість минулих літ” (1980).

Віктор Кава (народ. 1937)

Психологічний підхід до зображення дитячих образів (“Жито за хатою”). Перемога добра, ліризм і драматизм в оповіданнях і повістях, що увійшли до книжок “Прогуляний день” (1963), “Маркіян”, “Історія одного велосипеда” (1964), “Трое і весна” (1985).

Документалізм повісті “Червона вулиця” (1969)

Всеволод Нестайко (народ. 1930)

Жанрова розмаїтість творів письменника.

Літературні повісті-казки В. Нестайка про життя сучасної школи, про веселі учнівські пригоди, про виховання почуття товарищескості та взаємодопомоги (“Пригоди Журавлика” – 1979, “В Країні Сонячних Зайчиків” – 1959, “Пригоди їжачка Колька-Кольочки та його вірного друга і однокласника зайчика Косі Вуханя”. “Казка про Жар-Птицю, про братів-чарівників, про Веселицю Прекрасну та її сестер”, “Незвичайні пригоди в лісовій школі”).

Збірки оповідань “Космо-Натка” (1963), “Пригоди Грицька Половинки” (1978).

Пригодницькі гумористичні повісті та романи “Загадка старого клоуна”, “Пригоди Робінзона Кукурудо” (1964), “Незнайомець з тринадцятої квартири” (1966), “Гасмниця трьох невідомих” (1970). Засоби комізму, використання комедійних ситуацій у творах.

Трилогія “Тореадори з Васюківки” (загальний огляд).

Жанр “шкільної повісті” у творчості письменника (“Одиниця з обманом”, “П’ятірка з хвостиком”).

Драматичні детективи В.Нестайка (“Вітька Магеллан”, “Засідання комісії у справах неповнолітніх з перервою на 15 хвилин”, “Пересадка серця”, “Слідство триває” та інші).

Екранізація творів письменника (“Тореадори з Васюківки”, “Одиниця з обманом”).

Юрій Збанацький (народ. 1914)

Учитель, партизанський командир, письменник. Жанрове розмаїття творчості Ю. Збанацького (романи, повісті, оповідання, казки, п’єси, кіносценарії, статті, нариси). Тема героїзму українського народу у роки Великої Вітчизняної війни (повість “Тасмниця Соколиного бору” – 1948, “Лісова красуня” – 1955, “Між добрими людьми” – 1955). Образи юних партизанів. Пригодницький характер сюжетів та психологізм оповідань для молодших школярів (збірки “Крилатий гонець” – 1953, “Ласунка” – 1957, “Гвардії Савочка” – 1968). Оповідання та казки про тварин і природу (“Дике козеня”, “Розумний шпак”, “Чого сміялися рибки”, “Дикун”, “Лелеки”).

Шкільна проблематика у творчості Ю. Збанацького. Тема відбудови народного господарства у мирні часи, зображення поведінки, характеру, почуттів дитини, динамічність сюжету, лаконічність мови повістей “Літо в Соколиному бору” (1953), “Курячий бог” (1966), “Морська чайка” (1959). Мотив втечі у повісті “Курячий бог”. “Романи виховання” – “Малиновий дзвін” (1958), “Хвилі” (1967), “Кують зозулі” (1975). Тема становлення майбутнього громадянина у романах.

Марія Познанська (народ. 1917)

Основні мотиви поезії М. Познанської. Вірші для молодших школярів (“На рідній землі” – 1950, “Де сонце і квіти”, “Щоб ти був щасливий” (1977). Роль художньої деталі у творах. Тема природи у збірці “Асканія-Нова” (1954). Тема праці в ліриці М. Познанської (“Кравець”, “Старий садівник”, “Хлібороби”, “Чим пахне коровай”). Документальна основа творів на історичну тематику (“Фортеця над Дніпром” – 1977, “Жоржини цвітуть” – 1970).

Дмитро Павличко (народ. 1929)

Краса рідної землі у казці “Золоторогий олень” (1970). Використання форми сюжетної пісні-розповіді. Фольклорний образ сонця у вірші “Де найкраще місце на землі”. Книжки для дітей “Дядько Дош” (1971), “Смерічка” (1982), “Плесо” (1984). Аналіз віршів “Смерека”, “Птиця”, “Пішачок”, “Добрий день”, “У дитячій серці жила Україна”. Поетичність, образність мови творів Д. Павличка.

Літературний портрет “Антуан де Сент-Екзюпері”.

Іван Малкович (народ. 1961)

Робота у видавництвах “Веселка”, “Молодь”, у журналі “Соняшник”, “А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га”, поетичні збірки “Білий камінь”, “Ключ”, “Вірші”.

Література до курсу

Дитячий фольклор і усна народна творчість для дітей

1. Дитячий фольклор / Упоряд. і передм. Т. Довженок. – К., 1986.
2. *Войтович В.* Сокіл – рід. Легенди та міфи стародавніх українців. – Рівне, 1997.
3. *Давидюк В. Ф.* Українська міфологічна легенда. – Львів, 1992.
4. *Боровський Я. Є.* Світогляд давніх киян. – К., 1992.
5. *Франко І. Я.* Байка про байку. Передмова до збірки казок “Коли ще звірі говорили” // Франко І.: У 20-ти т. – Т. 4. – К., 1950.
6. *Марченко Н.* Школа наших далеких предків: Давня література виховання // Література. Діти. Час. – 1989. – Вип. 14. – С. 145–151.

Дожовтнева дитяча література

1. *Луценко І. А.* та інші. Зародження і розвиток давньої дитячої літератури (XI–XVIII ст.) // Слово і час. – 1995. – № 3. – С. 69–75.
2. *Чавдаров С.* Тарас Григорович Шевченко про дітей. Педагогічні ідеї Т. Г. Шевченка. – К., 1953.
3. *Каламієць В.* Про освітньо-педагогічні погляди Т. Шевченка // Дивослово. – 1996. – № 3. – С. 43–47.
4. *Савенко В.* Діти у творах Т. Шевченка // Література в школі. – 1961. – № 2.
5. *Тараненко М.* Марко Вовчок. – К., 1958.

6. *Проценко І. М.* Твори Марка Вовчка для дітей // Українське літературознавство. – Вип. 29. – Львів, 1974. – С. 64–74.
7. *Дорошкевич О. К.* “Народні оповідання” Марка Вовчка // Дорошкевич О. К. Реалізм і народність української літератури XIX століття. – К., 1986. – Розділ IV. – С. 63–145.
8. *Гур’єв Б.* Леонід Глібов. – К., 1965.
9. *Неділько Г.* Твори Л. Глібова для дітей // Література. Діти. Час. – К., 1981. – Вип. 6. – С. 121–128. Ю
10. *Пчелінцева Н.* Іван Франко – дослідник творчості С. Руданського // І. Франко. Статті та матеріали. – 36. 9. – Львів, 1962.
11. *Закревська Я.* Казки Івана Франка. (Мовно-художній аналіз). – К., 1966.
12. *Маляренко Л.* Іван Франко в журналі “Дзвінок” (1890–1914) // Радянське літературознавство. – 1966. – № 11.
13. *Євтух М. Б.* Педагогічні погляди Івана Франка // Початкова школа. – 1981. – № 10. – С. 65–68.
14. *Маляренко Л.* Дитячий світ у творах І. Франка // Початкова школа. – 1981. – № 8. – С. 55–59.
15. *Хропко П.* Світ дитини в автобіографічних оповіданнях І. Франка // Література. Діти. Час. – Вип. 6. – К., 1981. – С. 111–120.
16. *Мірошніченко Л.* Олена Пчілка про світ дитини // Берегиня. – 1999. – № 3. – С. 3–8.
17. *Камінчук О.* Олена Пчілка: аспекти творчої діяльності // Слово і час. – 1999. – № 6. – С. 12–18.
18. *Мірошніченко Л.* “Український дитячий театр” Олени Пчілки // Київська старовина. – 1999. – № 4. – С. 114–125.
19. *Хропко П.* Гуманістичний пафос дитячих оповідань Б. Грінченка // Література. Діти. Час. – Вип. 12. – К., 1987. – С. 69–79.
20. *Веркалець М.* Педагогічні ідеї Б. Грінченка. – К., 1990.
21. *Островська В.* Павло Грабовський і дитяча література // Бібліотекознавство і бібліографія. – Вип. 3. – 1966.
22. *Кравецька О. Д.* Леся Українка і література для дітей // Українське літературознавство. – Вип. 15. – Львів, 1972. – С. 23–38.
23. *Вітренко Р.* Твори Лесі Українки для дітей // Українська мова і література в школі. – 1978. – № 8. – С. 56–63.
24. *Таранюк Т.* Леся Українка – дітям // Початкова школа. – 1998. – № 2. – С. 19–20.
25. *Струманський В.* Педагогічні погляди Лесі Українки // Початкова школа. – 1996. – № 2. – С. 48–51.
26. *Грицюта М.* Михайло Коцюбинський. – К., 1961.

27. *Окорков В.* Педагогічні ідеї М.Коцюбинського. – К., 1969.
28. *Майоров В.* Твори М.Коцюбинського для дітей і про дітей // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 2. – С. 21–31.
29. *Огриза Г.* До творчих взаємин Уляни Кравченко з Іваном Франком // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 12. – С.6–11.
30. *Огриза Г.* Зігрита Франковою увагою // Жовтень. – 1988. – № 8. – С. 113–114.
31. *Веретеннікова Л.* Дитяча гумореска в журналі “Світ дитини” (Львів, 1919–1939) // Суспільствознавчі науки та відродження нації. Кн. 2. – Луцьк, 1997. – С. 145–147.
32. *Токарська Н.* Отецьке слово, слово золоте: Часопис для дітей “Дзвінок”. – 1890 // Культура слова. – К., 1992. – Вип. 43. – С. 85–89.
33. *Жук Н.* Василь Стефаник. Літературний портрет. – К., 1960.
34. *Костюченко В.* Степан Васильченко. – К., 1965.
35. Майстер прози поетичної Степан Васильченко: Збірник / За ред. М. Грнцюти. – К., 1983.
36. *Олійник В.* Творчість С. Васильченка. – К., 1979.
37. *Шумило Н.* Проза Степана Васильченка: Питання поетики. – К., 1986.

Українська дитяча література ХХ століття

1. *Іванюк С.* Історія прекрасної заложниці (Про розвиток літератури для дітей на Україні) // Прапор. – 1989. – № 10. – С. 164–176.
2. *Орлик П.* Андрій Головка. Нарис життя і творчості. – К., 1986.
3. *Бичко В.* Наталя Забіла. Риси літературного портрета. – К., 1963.
4. *Леценко П.* Наталя Забіла // Українські радянські письменники. Критичні нариси. VII. – К., 1973. – С. 112–128.
5. *Ярмиш Ю.* Казки Наталі Забіли // Весняні обрії. – К., 1969.
6. *Свідер П.* Олександр Копиленко. – К., 1962.
7. *Острик М.* На таємничих островах дитинства (Олесь Донченко) // Острик М. Критичні етюди. – К., 1970. – С. 133–155.
8. *Малик В.* Олесь Донченко. Літературно-критичний нарис. – К., 1971.
9. *Цюпа Г.* Співець щасливого дитинства. Про письменника О. Донченка // Початкова школа. – 1976. – № 1. – С. 86–89.
10. *Засць І.* Олесь Донченко. Життя і творчість. – К., 1956.
11. *Стогнут О.* Юрій Збанацький. Літературний портрет. – К., 1967.
12. *Сиротюк М.* Микола Трублаїні // Українські радянські письменники. Критичні нариси. – Т. II. – К., 1957.
13. *Масенко Т.* Весна Миколи Трублаїні. – К., 1960.

14. *Галубков М.* Он воспитывал победителей. О творческом пути украинского писателя Н.Трублаини // Детская литература. – 1984. – № 8. – С. 37–39.
15. *Денисенко А.* Дитячий капітан. До 80-річчя з дня народження М.Трублаїні // Молодь України. – 1987. – 25 квітня.
16. *Іваненко О.* Завжди в житті: Спогади. – К., 1985.
17. *Шкаровська І.* Оксана Іваненко. – К., 1969.
18. *Іванюк С.* Відображення казки О. Іваненко // Іванюк С. Адресат – Майбутнє. Герой і концепція адресата української радянської прози для дітей (1917–1941). – К., 1990. – С. 86–107.
19. *Ярмиш Ю.* Волшебное искусство // Радуга. – 1986. – № 4. – С. 146–147.
20. *Близнець В.* Діти війни і книги про них // Радянське літературознавство. – 1980. – № 5. – С. 10–16.
21. *Засць І.* Іван Багмут. Літературно-критичний нарис. – К., 1964.
22. *Дончик В.* Петро Панч. Критико-біографічний нарис. – К., 1973.
23. *Мартич Ю.* Довга, довга весна. В гостях у Максима Рильського: Біографічна повість. – К., 1969.
24. *Дузь І.* Остап Вишня. Нарис про творчість. – К. – Одеса, 1989.
25. *Дузь І.* Вивчення творчості Остапа Вишні. – К., 1970.
26. *Журавський А.* Ніколи не сміявся без любові. Сторінки життя і творчості Остапа Вишні. – К., 1983.
27. *Тельнюк С.* Павло Тичина. Біографічна повість. – К., 1979.
28. *Салига Т. Ю.* Микола Вінграновський. Літературно-критичний нарис. – К., 1989.
29. *Горlach Л.* Платон Воронько: Нарис життя і творчості. – К., 1973.
30. *Ільницький М.* Дмитро Павличко: Нарис життя і творчості. – К., 1985.
31. *Русаків С.* Платон Воронько. Літературно-критичний нарис. – К., 1973.
32. *Сердюк П.* Платон Воронько. – К., 1963.
33. *Мотяшов И.* “Всюду есть друзья у нас”. О поэзии Богдана Чалого // Мотяшов И. Мастерская доброты. Очерки современной детской литературы. – М., 1969. – С. 259–283.
34. *Чайковський Б.* Валентин Бичко. – К., 1970.
35. *Кава В.* З материнською любов'ю (До 75-річчя письменниці М. Пригари) // Барвінок. – 1983. – № 2. – С. 4.
36. *Нестайко В.* Чому я пишу для дітей // Література. Діти. Час. – 1989. – Вип. 14. – С. 121–127.
37. *Павлик Р.* До дітей – з доброю душею. (Шкіц до портрета Івана Багмута) // Дивослово. – 1994. – № 1. – С. 58–60.
38. *Плюц В.* Озброєні діти: відлуння війни у творчості Є. Гуцала // Гуцало Є. З вогню воскресли. – К., 1996. – С. 420–429.

39. *Бойцун І.* Роль “Посередника” в розкритті внутрішнього світу дітей у творчості Євгена Гуцала // Дивослово. – 1998. – № 5. – С. 54–55.
40. *Іванюк С.* Адресат – майбутнє. Герой і концепція адресата української радянської прози для дітей (1917–1941). – К., 1990
41. *Скорський М.* Художня міра героя (Велика вітчизняна війна) // Література. Діти. Час. – К., 1987. – Вип. 12. – С. 49–55.
42. *Семенюк Г.* Обрії драматургії для дітей // Література. Діти. Час. – К., 1983. – Вип. 8. – С. 131–140.
43. *Дзюбишина-Мельник М.* Художній стиль (мова творів для дітей) // Культура слова. – К., 1992. – Вип. 42. – С. 85–88.
44. *Неділько В.* Виднокола наукової фантастики для дітей // Література. Діти. Час. – К., 1987. – Вип. 12. – С. 42–48.
45. Українські радянські письменники – лауреати Республіканської літературної премії імені Лесі Українки // Література. Діти. Час. – К., 1981. – Вип. 6. – С. 80–91.
46. *Полтавчук В.* Біографічний роман і проблема виховання історією. – К., 1989.
47. *Воловець Л.* Наш наймолодший сучасник // Проблеми. Жанри. Майстерність. Вип. 4. – К., 1979. – С. 113–124.
48. *Гуцало Є.* Дитяча література і сучасність: На пленумі правління Спілки письменників України // Література. Діти. Час. – К., 1988. – Вип. 13. – С. 3
49. *Стаднийчук Р.* Украинская детская литература сегодня // Зеркало недели. – 1999. – 26 июня. – С. 14.
50. *Чайковський Б.* Батьки і діти (Проблеми розвитку національної літератури для дітей) // Літературна Україна. – 1998. – 31 грудня. – С. 8.
51. *Кравченко Т.* Любимый батард (О детских детективах) // Литературная газета. – 1996. – 20 ноября. – С. 4.
52. *Канчуков Е.* Черные начинают и проигрывают. Детектив. Нравственные возможности // Детская литература. – 1989. – № 5. – С. 32–35.
53. *Косив М.* А продолжения не последовало. Заметки об украинской детской поэзии // Детская литература. – 1989. – № 12. – С. 11–13.
54. *Моренець В.* Великий “малий” світ // Дніпро. – 1986. – № 7. – С. 116–122.
55. *Голубков М.* Нравственные координаты (10 украинских повестей о школе) // Детская литература. – 1984. – № 11. – С. 43–45.
56. *Близнец В.* Не только каникулы (О воспитательной роли украинской художественной литературы для детей и юношества) // Детская литература. – 1984. – № 9. – С. 24–26.
57. *Брюховецький В.* “На те вона й правда!...” Проблеми сучасної літератури для підлітків та юнацтва // Дніпро. – 1984. – № 3. – С. 125–130.